

Marie Sandberg

"Øresundsfolden: Et essay om grænsens kompleksitet og dødelighed"

ur

Markus Idvall, Anna Palmehag & Johan Wessman (red.)

CHECKPOINT 2020 - Människor, gränser och visioner i Öresundsbronns tid
(2020)

Serie: Centrum för Öresundsstudier nr 40, ISSN: 1651-775X

Upplaga för elektronisk publicering för forsknings-, utbildnings- och
biblioteksverksamhet och ej för kommersiella ändamål.

Publicerad med tillstånd från Makadam förlag.

DOI: 10.37852/oblu.374.c930

ISBN 978-91-7061-306-7 (tryck)

ISBN 978-91-7061-806-2 (PDF)

Makadam förlag, Göteborg & Stockholm

www.makadambok.se

Edition to be published electronically for research, educational and library
needs and not for commercial purposes.

Published by permission from Makadam Publishers.

DOI: 10.37852/oblu.374.c930

ISBN 978-91-7061-306-7 (print)

ISBN 978-91-7061-806-2 (PDF)

Makadam Publishers, Göteborg & Stockholm, Sweden

www.makadambok.se

Denna Creative Common-licens betyder att du som använder verket måste erkänna
ovanstående som upphovspersoner; att spridning av texten är tillåten, men endast
i icke-kommersiella sammanhang; att verket inte får bearbetas.

ØRESUNDSFOLDEN

ET ESSAY OM GRÆNSENS KOMPLEKSITET OG DØDELIGHED

Marie Sandberg

Første sæson af det populære, dansk-svensk producerede TV-drama *Broen* (2011) åbner med et lig, der dukker op midt på Øresundsbroen.¹ Vi befinder os i en ikke nærmere bestemt nutid, formodentlig et sted i begyndelsen af 2000'erne. Kriminalinspektør Martin Rohde, Københavns Politikreds, og Saga Norén, Länskrim Malmö, bliver tilkaldt og må nu samarbejde på tværs af grænsen for at finde gerningsmanden. Liget på broen viser sig at bestå af dele fra to forskellige kroppe: en kendt svensk politiker og en dansk prostitueret. Fundet af dette morbide sammensatte lig trækker således tråde på tværs af den dansk-svenske grænse. Mordfundet præsenterer Øresundsregionen som et friktionsløst rum for grænseoverskridende politisamarbejde og jurisdiktion muliggjort af en fælles politisk samarbejdsramme i EU, der gennem Schengen-samarbejdet siden 1986 og 1999 sikrer fri bevægelighed for varer, kapital, personer og tjenesteydelser – og opklaring af grænseoverskridende kriminalitet og mordgåder.²

I den polske forfatter, Nobelpristageren Olga Tokarczuks roman *House of Day, House of Night*, dukker et andet lig op på grænsen mellem Tjekkiet og Polen i begyndelsen af 1990'erne kort efter Murens fald.³ Liget er en tysk turist, som har fået et hjerteanfald og er faldet død om, bogstavelig talt med det ene ben i Tjekkiet og det andet i Polen. Turisten findes først af to tjekkiske grænsevagter, som i tusmørket flytter ligets ene ben væk fra den tjekkiske side, således at den afdødes krop nu befinder sig på den polske side af grænsen. Kort efter kommer to polske grænsevagter og finder det tyske lig på polsk territorium. De kigger kort på hinanden, hvorefter de ”i from stilhed tager fat i arme og ben og trækker kroppen over på den tjekkiske side af grænsen”.⁴

Tokarczuks historie fortæller om et grænsesystem, der adskiller sig markant fra det fri mobilitetsregime i Øresundsregionen karakteriseret ved det transnationale politi-

samarbejde inden for rammerne af det europæiske samarbejde i EU. Selvom Jerntæppet faldt i 1989, blev Tjekkiet og Polen først medlemmer af EU i 2004 og tiltrådte Schengen-konventionen i 2007. For grænsevagterne ved den tjekkisk-polske grænse i begyndelsen af 1990'erne var en død tysker på grænsen ensbetydende med bureaukrati, alenlange afrapporteringer og forsinkelser før vagtskifte.

Dette essay zoomer ud af Øresundsregionen med henblik på at diskutere regionens positionering som en del af det europæiske grænsesystem i EU. De døde kroppe på grænsen udgør hver især forskellige indgange til forståelsen af Europas grænser i fortid og nutid – og i fremtid. Jeg vil således anvende strategien ”to follow the corpse” med henblik på at diskutere nogle centrale implikationer ved det europæiske grænsesystem, som på én og samme gang har skullet håndtere to modsatrettede logikker: ved på den ene side at skabe radikal åbenhed gennem fri mobilitet indadtil og på den anden side at effektuere sikre grænser, hvilket ofte ses som ensbetydende med lukkede grænser. Lidt forenklet sagt hører den førstnævnte logik (fri mobilitet) til en transnational verdensorden (som har træk fra det imperiale verdenssystem), mens den anden logik (sikre grænser) hidrører fra den suveræne territorialstats logik (det westfalske system).⁵ Bidraget vil vise, hvordan de to sider af det europæiske grænsesystem folder⁶ sig ind i hinanden, hvilket betyder, at de implicerer hinanden, men at de kan kippe over i den ene eller den anden logik, således at den ene logik bliver forgrund og den anden baggrund. Da Sverige som følge af flygtningeankomsterne indførte midlertidig grænsekontrol for rejsende fra Danmark i november 2015, var overraskelsen stor, fordi grænsens logik så længe havde været kippet over i den transnationale version, at regionens beboere rent havde glemt grænsens ”bagside”.

Før jeg uddyber forskelle og sammenhænge mellem de to grænselogikker, skal et tredje og sidste lig, som er relevant i denne sammenstilling af grænsens forskellige logikker, bringes frem. Det er et lig, der kommer i flertal. Det er de forliste flygtninge, som drukner i Middelhavet, og som skyller op på de europæiske kyster og – med nogen forsinkelse – ind i den europæiske bevidsthed. I september 2015 kropsliggjorde fundet af den lille syriske dreng, Aylan Kurdi, denne masse-druknedød i Middelhavet. Han blev symbol for den række af dødsfald, som blev særligt markant i forbindelse med flygtningeankomsterne fra Syrien, Irak og Afghanistan til Europa i 2015, men som også havde været en realitet i de foregående år, og som fortsat hører til dagens orden i Middelhavet.

Øresundsregionen er en del af det europæiske grænsesystem i EU, som på én og samme gang har skullet håndtere to modsatrettede logikker: at skabe åbne grænser på den ene side og på den anden side effektuere sikre grænser, hvilket ofte ses som ensbetydende med lukkede grænser.

Middelhavets kirkegård

Fra januar til august 2015 blev der ifølge The International Organization for Migration (IOMC) optalt mere end 2.300 migranter,⁷ som druknede i Middelhavet i forsøget på at nå Europas kyst. De reelle dødstal er naturligvis langt højere, de fortsatte langt ind i efteråret 2015, og de fortsætter stadig med at stige. Af samme grund har antropologen Hans Lucht navngivet Middelhavet ”Havets kirkegård”.⁸ Disse dødsfald på grænsen aktiverer imidlertid ikke ligefrem noget grænseoverskridende samarbejde mellem EU’s medlemslande. Ligesom de polske og tyske grænsevagter i Tokarczuks roman, der på skift skubbede liget over på den modsatte side af grænsen, forsøger EU’s medlemslande kontinuerligt at skubbe problemet væk fra sig selv, ud i vandet igen, så at sige: Hvis problem er det, hvem skal tage ansvaret og hvor skal de druknede flygtninge begravnes?

Tilbage i 2015 førte sådanne uafklarede spørgsmål til, at de tyske aktivistiske kunstnere Philipp Ruch og Stephan Pelzer begyndte at arrangere begravelser for druknede migranter i Berlin. Begravelserne var en del af en politisk demonstration under navnet *The Dead are Coming*.⁹ Kunstnerne fik tilladelse fra efterladte og myndigheder til at transportere ti afdøde migranter fra kølerummet på et italiensk hospital til Berlin,

Flygtninge som kommer vandrende ad europæiske motorveje og overfylder centrale togstationer rundt omkring i europæiske storbyer er emblematiske for netop grænsens på én gang brutale og skrøbelige karakter, skriver Marie Sandberg.

Tyskland, for at give dem en begravelse med hjælp fra imam Badallah Hajjir. Efterfølgende fulgte en protestmarch i procession forbi den tyske kansler Angela Merkels hovedsæde i Berlins Kanzleramt. Kunstnerne gravede derpå huller i kiste-størrelse i græsplænen foran kancelliet og placerede trækors foran hullerne.¹⁰ Kunstaktivisternes budskab var klart; ikke kun Tyskland, men hele Europa bør tage medansvar for Middelhavets kirkegård.

EU-medlemslandene har på forskellig vis forsøgt at finde løsninger på ankomsten af de mange flygtninge omkring 2015. Disse forsøg er imidlertid flere gange kuldsejlet, som for eksempel da et kvotesystem mødte stærk modstand blandt en række af de dengang 28 EU-medlemslande. Merkels dictum havde ellers netop været *Wir schaffen das*, ”vi skal nok klare det”, hvilket gav megen kritik både fra tyskere og EU-kolleger. Senere hen, i marts 2016, blev ”Balkan-ruten” lukket ned efter EU-landenes aftale med Tyrkiet om tilbagetagelse af migranter, som anses for at være kommet ulovligt til Grækenland fra Tyrkiet. Siden da er det blandt andet blevet diskuteret, om asylbehandlingen kan foregå på modtagelsescentre i lande uden for EU, men dette er endnu ikke i begyndelsen af 2020 besluttet endeligt.¹¹

Grænsens kompleksitet

Med udgangspunkt i et feltarbejde ved grænsen mellem Kirgisistan og Tadjikistan undersøger antropologen Madeleine Reeves, hvad det betyder at bebo et grænseområde, når det er uforudsigeligt, hvornår grænsen er åben, og hvornår den er blokeret.¹² Inspireret af antropologen Veena Das¹³ foreslår Reeves at se grænsen som en ”kritisk begivenhed”, hvor hverdagslivets rutiner afbrydes, og hvor ens vanlige omverdensforståelse må gentænkes.¹⁴ Som for eksempel, når man som pendler fra København pludselig skulle identificere sig over for paskontrollen i Øresundståget på vej mod Malmø, da grænsekontrollen (midlertidigt) blev genindført på grænsen fra Danmark til Sverige i 2015. Det er ifølge Reeves netop i hverdagslivet – i rutinerne, på vejen til og fra arbejde og mere overordnet i troen på at kunne brødføde sin familie og forestille sig en fremtid for sig selv og sine børn – at grænsen som begivenhed kan erfares som kritisk. For beboerne i Øresundsregionen har indførelsen af midlertidig grænsekontrol for rejsende fra Danmark mod Sverige været mindre dramatisk end militariseringen af grænsen i Reeves’ centralasiatiske case, men begivenheden har stadig været kritisk i den forstand, at den har været omvæltende for forståelsen af grænsen over Øresund: Grænsen skiftede brat karakter fra at kunne opfattes som fraværende til at blive manifest i form af paskontrollører, hundepatruljer og ekstra ventetid for passagererne inde i kupéen.

Søger man specifikt efter svar på spørgsmålet: ”Hur upplever du gränskontrollen vid Hyllie och de tidigare id-kontrollerna på Kastrup?” i den transnationale undersøgelse om Öresundsbroens betydelse udført af Folkliksarkivet i Lund og Dansk Folkemindesamling i foråret 2019, får man et godt billede af grænsens kompleksitet. Her findes svar som ”Hatar gränskontrollerna, det tar mycket tid, men förstår dom”,¹⁵ ”Det gör ont att tänka på gränskontrollerna, att våra politiker beslutat att vi behöver sådana”,¹⁶ ”Jag blir alltid arg att de [gränskontrollerna] finns”.¹⁷ Sådanne udsagn trækker på emotionelle registre såsom had, vrede, og sorgfølelse for at beskrive hverdagen med grænsekontrollen på Öresundsbroen, og det er uanset, om man er enig i, at grænsekontrollen bør være der, eller ej. At der foregår en form for emotionel bearbejdning efter grænsekontrollens indførelse er tydelig, som for eksempel når en pendler skriver: ”Jag tyckte då och tycker än i dag att den svenska staten svek mig fullständigt när de vände ryggen mot Öresundsregionen. Att gränskontrollerna behövdes kan jag leva med – men sättet hur de infördes och dess påverkan av tusentals om inte tiotusentals människors liv var och är helt oacceptabelt. Jag blir än i dag så upprörd när jag tänker tillbaka till den tiden.”¹⁸ Det er en kritisk begivenhed i Reeves’ forstand, når grænsens skift fra baggrund til forgrund samtidig skaber eller forstærker en mistillid til statens metoder og til troen på fremtiden.

At forstå den dansk-svenske grænses ændrede karakter og virkemåde i 2015 som en kritisk begivenhed er interessant i en europæisk kontekst, hvor EU’s indre grænser igennem de sidste årtier er blevet stadig mere diffuse og svære at identificere ikke mindst på grund af ny grænseteknologi, overvågningsteknikker og biometrisk grænsesoftware. Grænsekontrollen er blevet karakteriseret som styret gennem fjernkontrol, det vil sige at den er flyttet fra den territoriale stats ydre grænser og spredt ud og ind i samfundet.¹⁹ Men selvom grænsekontrollen på EU’s indre Schengen-grænser har været ude af syne, er det jo ikke ensbetydende med, at den ikke har været der. Den er foregået andetsteds, for eksempel i form af EU’s internationale grænseagentur FRONTEX, der udfører såkaldte ”push-back” aktioner til havs, hvor man gennem maritime blokader forsøger at dirigere migranter tilbage til, hvor de kommer fra.²⁰

Grænser markerer og adskiller ikke bare territorielle opdelinger (”grønne linjer”), men de virker og er definerende også for kulturelle markeringer af hvem, der hører til, og hvem, der opfattes som Fremmede for et givet fællesskab. Grænsens produktive karakter har af samme grund længe været genstand for etnologiske undersøgelser.²¹ På engelsk eksisterer der et noget rigere vokabular og flere forskellige metaforer for grænser end på dansk og svensk; foruden ”borders” findes for eksempel ”frontiers”, ”boundaries” og ”borderlands”, som alle er termer, der er velegnede til at indfange

En grænse er kendetegnet ved at være i en permanent tilstand af uafklarethed, fordi den på én og samme tid kan markere en entydig demarkationslinje og være porøs; dens nærvær og fravær, dens lukkethed og åbenhed er således to sider af samme sag.

grænsens komplekse betydninger og virkemåder. Grænsen er netop kendetegnet ved at være i en permanent tilstand af uafklarethed, fordi den på én og samme gang kan sætte en entydig streg i sandet og være porøs; dens nærvær og fravær, dens lukkethed og åbenhed er således to sider af samme sag.²² Migrationsforskerne Sabine Hess og Bernd Kasperek har argumenteret for, at migrationsbevægelser som for eksempel den store flygtningeankomst i sommeren 2015 blotlægger dette permanente spændingsforhold ved grænsen.²³ Flygtninge, som ankommer ikke bare over Middelhavet, men som også kommer vandrende ad europæiske motorveje og overfylder centrale togstationer rundt omkring i europæiske storbyer er således netop emblematiske for grænsens på én gang brutale og skrøbelige karakter.²⁴ Pointen er således, at da Sverige indførte midlertidig grænsekontrol for rejsende fra Danmark d. 12. november 2015, kippede grænsens logik over i den ikke-transnationale, territorialstatslige logik, som ellers havde været sat i baggrunden siden indførelsen af pasfrihed imellem de nordiske lande i 1952.²⁵

Grænsens sameksisterende logikker

Den døde krop på den tysk-polske-tjekkiske grænse repræsenterer et før-Schengen Europa, hvor der endnu ikke var blevet konsolideret en konvention, der kunne håndtere grænseoverskridende politisamarbejde; det er et system, hvor nationalstaterne vender ryggen mod hinanden. Men lighederne mellem denne (i princippet historiske) grænses logik og situationen i Europa i dag er slående. Det stadigt virkende Dublin-regulativ, som etablerer EU's princip om, at en asylansøgers sag skal behandles i det EU-land, hvor asylansøgeren først ankommer (det vil sige registreres i), lægger for eksempel ikke op til, at EU-medlemslandene tager kollektivt ansvar og løfter byrden i fællesskab.²⁶ Som antropologen Ruben Andersson har konstateret, producerer EU's eksterne grænsesystem de selvsamme illegale grænsegængere, som det er designet til at afvise.²⁷ Migrationsforskerne Ninna Nyberg Sørensen og Thomas Gammeltoft Hansen har i samme tråd argumenteret for, at håndhævelsen af EU's ydre grænser, som baserer sig på nedlukning og afvisning (af uønskede nytilkommere), ikke bare skaber nye markeder for forsvarsindustri og grænseteknologier, men også giver et mere overordnet grundlag for en *migrationsindustri*, som inkluderer tvivlsomme grænseagenturer, profitsøgende mellemmand og skruppelløse menneskesmuglere. Og det er tilsyneladende lettere for de europæiske ledere at gøre menneskesmuglerne til syndebukke end at ændre problemets rod gennem etablering af nye former for asylpolitik og -behandling.²⁸ Dette kan ses som et udsagn om, at EU's medlemslande ikke til fulde har vendt ansigterne mod hinanden – endnu. Men det er også et udsagn om, at migrationsindustrien skaber nye typer af lig: Den døde krop, som jeg her har forfulgt som en analytisk strategi, viser sig således i tre forskellige, men indbyrdes relaterede versioner: Øresundsbroens overskårne dødsfund fører til overskridelse af grænsen gennem samarbejde og i den forstand en deling af problemet, mens det tyske lig på den polsk-tjekkiske grænse forbliver én umulig krop, som skubbes over grænsen som et problem, der enten kan høre til den ene eller den anden side. Migrationsindustriens lig, derimod, skubbes ud og væk fra nogens ansvar, ikke ulig de førnævnte ”push-back” aktioner forestået af FRONTEX. De afdøde migranter må bjærges af aktivister for at blive stedt til hvile, eller de forbliver i tomrummet på bunden af havet, på Middelhavets kirkegård. Disse tre versioner af den døde krop er fælles om at være indgange til at forstå forskellige dimensioner af den samme grænse i vor tid: Europas grænsesystem.

I modsætning til Martin Rohdes og Saga Noréns kriminale fiktion er der ingen opklaring i sigte hvad angår spørgsmålet, hvem ”gerningsmanden” eller årsagen til misseren er – om det er menneskesmuglerne, aktivisterne, flygtningene eller politikerne.

I et tilsyneladende fredeligt grænseland som det dansk-svenske opstår kontinuerligt nye grænsedragninger og -brydninger. I Øresundsfolden bliver den nationalstatslige grænses logik og ambition om at kunne ”lukke grænsen” bestyret af xenofobiske og populistiske tankestrømninger, hvilket i praksis er vanskeligt at kombinere med EU-visionen om fri mobilitet for varer, tjenesteydelser, personer og kapital. Seneste tiltag er, at Danmark d. 12. november 2019 også har indført midlertidig grænsekontrol for rejsende, der ankommer fra Sverige. Dette sker ifølge Rigspolitiet for at hindre ”alvorlig og organiseret kriminalitet i at sprede sig”.²⁹ Øresundsregionen er således et velegnet sted at undersøge grænsens omskiftelige karakter og flerfoldede logikker.

Fremtidens grænser i Øresund

Som jeg har vist, indbefatter Europas grænsesystem en modsætningsfyldt grænse, der på én gang fejrer fri mobilitet og stræber efter uhindret grænsetrafik inden for ”Schengen land”, og samtidig producerer et illegalt grænsegænger-spektakel³⁰ ved EU’s ydre grænser med det formål at forhindre folk i at røre yderligere på sig. I praksis er logikkerne to sider af samme sag, det vil sige de folder sig ind i hinanden. Ifølge filosofen Gilles Deleuze, har en fold både en inderside og en yderside, men pointen er, at de altid følges ad; den ene side kan ikke være en yderside, uden at indersiden er med. I den forstand er Europas ydersider lige så meget til stede ved *Eurotunnellen* i Calais, ved *Niemand ist Illegal*-demonstrationerne i Hamburg eller på hegnspælene ved de spanske enklaver Ceuta og Melilla i Nordafrika, som de er at finde ved EU’s indre grænser. Middelhavets kirkegård er i den forstand også at finde midt ude i Øresund.³¹

Noter

1. Camilla Ahlgren, Måns Mårland, Hans Rosenfeldt, Nikolaj Scherfig & Björn Stein (instruktion: Henrik Georgson, Charlotte Sieling & Lisa Siwe), *Broen*, Filmlance International (Sverige), Nimbus Film (Danmark), 2011.
2. Dele af dette essay indgik i en co-keynote speech afholdt sammen med Fredrik Nilsson, Tom O’Dell og Mark Vacher under titlen *Broen II Bron. The Øresund Region Redux* ved Den Nordiske Etnolog- og Folklorist Kongres, Københavns Universitet, August 2015.
3. Olga Tokarczuk, *House of Day, House of Night*, Northwestern University Press, Evanston, 2003 (1998). Original titel: *Dom dzienny, dom nocny*.
4. Her i min oversættelse til dansk fra den engelske udgave: ”Then, in devout silence, they grab the legs and arms and drag the body over to the Czech side of the border” (Tokarczuk, s. 109).
5. Se Sarah Green, ”A sense of border”, *A Companion to Border Studies*, Thomas M. Wilson & Hastings Donnan (red.), Wiley Blackwell Companions to Anthropology, Hoboken, 2012.

6. Fold-metajoren er inspireret af Gilles Deleuze, *The Fold*, Bloomsbury, London, 2014 (1993).
7. Tallet er ifølge The International Organization for Migration (IOMC), her citeret fra CNN 2015, 15. august, <http://edition.cnn.com/2015/08/15/world/mediterranean-migrants/> [sidst tilgået 31. august 2019].
8. Hans Lucht, "Cemetery in the Sea Betrays Europe's Moral Crisis", *Huffington Post*, 23. december 2014.
9. *New York Times*, 16. juni 2015, http://www.nytimes.com/2015/06/17/world/europe/migrants-funeral-in-burial-highlights-europes-refugee-crisis.html?_r=3 [sidst tilgået 5. september 2019].
10. The Center for Political Beauty 2015, <https://politicalbeauty.com/dead.html> [sidst tilgået 5. september 2019].
11. Folketingets EU-Oplysning, https://www.eu.dk/~media/sites/euo/filer/pdf/debat-om-eu/euo_tema_flygtninge_web.ashx [sidst tilgået 2. november 2019].
12. Madeleine Reeves, "Time and Contingency in the Anthropology of Borders. On Border as Event in Rural Central Asia", *Eurasian Borderlands. Spatializing Borders in the Aftermath of State Collapse (Approaches to Social Inequality and Difference)*, Tone Bringa & Hege Toje (red.), Palgrave Macmillan, New York, 2016 s. 161.
13. Veena Das, *Critical Events. An Anthropological Perspective on Contemporary India*, Oxford University Press, London, 1995.
14. I ph.d.-afhandlingen *Relocating Europe* undersøger etnologen Marlene Paulin Kristensen, hvordan grænsen som begivenhed udfolder sig på grænsen mellem Moldova og Transnistrien (Marlene Paulin Kristensen, *Relocating Europe. Border Officials and their Everyday Attempts to Stabilise Borders*, Ph.d.-afhandling, Etnologi, Saxo Institut, Københavns Universitet, København, 2019).
15. Lunds universitets Folkliksarkiv (LUF) M 27 881, svars-ID 90.
16. LUF M 27 881, svars-ID 65.
17. LUF M 27 881, svars-ID 64.
18. LUF M 27 881, svars-ID 102.
19. Chris Rumford, "Towards a Multiperspectival Study of Borders", *Geopolitics*, vol. 17, nr. 4, 2012, s. 887–902.
20. Violeta Moreno-Lax & Martin Lemberg-Pedersen, "Border-induced displacement: The ethical and legal implications of distance-creation through externalization", *Questions of International Law*, vol. 56 nr. 1, 2019, s. 5–33.
21. Fredrik Nilsson, *När en timme blir tio minuter. En studie av förväntan inför Öresundsbron*, Historiska Media, Lund, 1999; Marie Sandberg, *Grænsens Nærvær og Fravær. Europæiseringsprocesser i en tvillingeby på den tysk-polske grænse*, Ph.d.-afhandling, Etnologi, Saxo Institut, Københavns Universitet, København, 2009.
22. Sandberg, *Grænsens Nærvær og Fravær*.
23. Sabine Hess & Bernd Kasperek, "Under Control? Or Border (as) Conflict. Reflections on the European Border Regime", *Social Inclusion*, vol. 5, 2017, s. 58.
24. Se Marie Sandberg, "Moving the Border. The Everyday Border Work in/of the European Border Regime", *Jahrbuch für Europäische Ethnologie*, Dritte Folge 13, Heidrun Alzheimer et al (red.), 2018.
25. For en historisk gennemgang af dansk-svenske grænserelationer, se Maria Strömvik, "Taggtråden under Kastrup. Öresund i slagfältet mellan dansk, svensk och europeisk tid", *Det gränslösa samtalet. Vänbok till Magnus Jerneck*, Björn Badersten; Jakob Gustavsson & Maria Strömvik (red.), *Statsvetenskaplig tidskrift*, Lund, 2018, s. 79–94. For en analyse af flygtningemodtagelsen ved Helsingborgs grænsepoliti, se Daniel Märs & Isabel Rescala, "När gränsen åter blev synlig. En studie av gränspraktiker och arbete med nyanlända i Helsingborg", *Flykt. Gränslös. Tidskrift för studier av Öresundsregionens historia, kultur och samhällsliv*, nr. 8, 2017, s. 41–53.
26. "This Regulation establishes the principle that only one Member State is responsible for examining an asylum application. The objective is to avoid asylum seekers from being sent from one country to another, and also to prevent abuse of the system by the submission of several applications for asylum by one person. [...] Where the asylum seeker has irregularly crossed the border into a Member State, that Member State will be responsible for examining the asylum application", <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l33153> [sidst tilgået 19. august 2019].

27. Ruben Andersson, *Illegality Inc. Clandestine Migration and the Business of Bordering Europe*, University of California Press, Oakland, 2014.
28. Se Thomas Gammeltoft-Hansen & Ninna Nyberg Sørensen (red.), *The Migration Industry and the Commercialization of International Migration*, Routledge, London, 2013.
29. Rigspolitiet i Danmark, <https://politi.dk/rigspolitiet/nyhedsliste/midlertidig-graensekontrol-af-rejsende-fra-sverige-til-danmark-startet/2019/11/11> [sidst tilgået 12. november 2019].
30. Nicholas De Genova har anvendt denne term: spektakel, om EU's eksterne grænsehåndtering, se Nicholas De Genova, "Spectacles of migrant 'illegality'. The scene of exclusion, the obscene of inclusion", *Ethnic and Racial Studies*, vol. 36, nr. 7, 2013, s. 1180–1198.
31. Definition: "Fold", fra <http://www.simonosullivan.net/articles/deleuze-dictionary.pdf> [sidst tilgået 14. november 2019].

Referencer

- Ahlgren, Camilla, Märlind, Måns, Rosenfeldt, Hans, Scherfig, Nikolaj & Stein, Björn; instruktion: Georgson, Henrik, Sieling, Charlotte & Siwe, Lisa, *Broen*, Filmlance International (Sverige), Nimbus Film (Danmark), 2011
- Andersson, Ruben, *Illegality Inc. Clandestine Migration and the Business of Bordering Europe*, University of California Press, Oakland, 2014
- CNN 2015, 15. august, <http://edition.cnn.com/2015/08/15/world/mediterranean-migrants/> [sidst tilgået 31. august 2019]
- Das, Veena, *Critical Events. An Anthropological Perspective on Contemporary India*, Oxford University Press, London 1995
- Deleuze, Gilles, *The Fold*, Bloomsbury, London, ProQuest Ebook Central, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/kbdk/detail.action?docID=564194>, 2014 (1993) s. 27–64
- De Genova, Nicholas, "Spectacles of migrant 'illegality'. The scene of exclusion, the obscene of inclusion", *Ethnic and Racial Studies*, vol. 36, nr. 7, 2013, s.1180–1198
- Folketingets EU-Oplysning, https://www.eu.dk/~media/sites/euo/filer/pdf/debat-om-eu/euo_tema_flygtninge_web.ashx [sidst tilgået 2. november 2019]
- Gammeltoft-Hansen, Thomas & Nyberg Sørensen, Ninna (red.), *The Migration Industry and the Commercialization of International Migration*, Routledge, London, 2013
- Green, Sarah, "A sense of border", *A Companion to Border Studies*, Thomas M. Wilson & Hastings Donnan (red.), Wiley Blackwell Companions to Anthropology, Hoboken, 2012
- Hess, Sabine & Kasperek, Bernd, "Under Control? Or Border (as) Conflict. Reflections on the European Border Regime", *Social Inclusion*, vol. 5, 2017 s. 58–68
- Kristensen, Marlene Paulin, *Relocating Europe. Border Officials and their Everyday Attempts to Stabilise Borders*, Ph.d.-afhandling, Etnologi, Saxo Institut, Københavns Universitet, København, 2019

- Lucht, Hans, "Cemetery in the Sea Betrays Europe's Moral Crisis", *Huffington Post*, 23. december 2014, <https://www.diis.dk/publikationer/cemetery-in-the-sea-betrays-europes-moral-crisis> [sidst tilgået 31. august 2019]
- Moreno-Lax, Violeta & Lemberg-Pedersen, Martin, "Border-induced displacement: The ethical and legal implications of distance-creation through externalization", *Questions of International Law*, vol. 56, nr. 1, 2019 s. 5–33
- Mårs, Daniel & Rescala, Isabel, "När gränsen åter blev synlig. En studie av gränspraktiker och arbete med nyanlända i Helsingborg", *Flykt. Gränslös. Tidskrift för studier av Öresundsregionens historia, kultur och samhällsliv*, nr. 8, 2017, s. 41–53
- New York Times*, 16. juni 2015, http://www.nytimes.com/2015/06/17/world/europe/migrants-funeral-in-berlin-highlights-europes-refugee-crisis.html?_r=3 [sidst tilgået 5. september 2019]
- Nilsson, Fredrik, *När en timme blir tio minuter. En studie av förväntan inför Öresundsbron*, Historiska Media, Lund, 1999
- Reeves, Madeleine, "Time and Contingency in the Anthropology of Borders. On Border as Event in Rural Central Asia", *Eurasian Borderlands. Spatializing Borders in the Aftermath of State Collapse (Approaches to Social Inequality and Difference)*, Bringa, Tone & Toje, Hege (red.), Palgrave Macmillan, New York, 2016, s. 159–183
- Rigspolitiet i Danmark, <https://politi.dk/rigspolitiet/nyhedsliste/midlertidig-graensekontrol-af-rejsende-fra-sverige-til-danmark-starter/2019/11/11> [sidst tilgået 12. november 2019]
- Rumford, Chris, "Towards a Multiperspectival Study of Borders", *Geopolitics*, vol. 17, nr. 4, 2012, s. 887–902
- Sandberg, Marie, *Grænsens Nærvær og Fravær. Europæiseringsprocesser i en tvillingeby på den tysk-polske grænse*, Ph.d.-afhandling, Etnologi, Saxo Institutet, Københavns Universitet, København, 2009
- Sandberg, Marie, "Moving the Border. The Everyday Border Work in/of the European Border Regime", *Jahrbuch für Europäische Ethnologie*, Dritte Folge 13, Alzheimer, Heidrun et al (red.), 2018
- Strömvik, Maria, "Taggtråden under Kastrup. Öresund i slagfältet mellan dansk, svensk och europeisk tid", *Det gränslösa samtalet. Vänbok till Magnus Jerneck*, Badersten, Björn, Gustavsson, Jakob & Strömvik, Maria (red.), Statsvetenskaplig tidskrift, Lund, 2018, s. 79–94
- The Center for Political Beauty 2015, <https://politicalbeauty.com/dead.html> [sidst tilgået 31. august 2019]
- Tokarczuk, Olga, *House of Day, House of Night*, Northwestern University Press, Evanston, 2003 (1998)